

Vadefuglejagt eller ej?

De fleste vadefugle blev fredet i Danmark i 1982. Begrundelsen herfor var, at vadefugle har en langsom bestandsomsætning og derfor egner sig dårligt til jagtlig udnyttelse, samt at mange fredede vadefugle blev skudt, fordi arterne er svære at kende fra hinanden. Begge argumenter er stadig valide.

De fleste vadefugle, der passerer Danmark på trækket, opholder sig kun kort tid her i landet; i de fleste tilfælde kun nogle få dage eller uger. Fire arter skiller sig ud fra dette mønster, idet de gennemfører fældningen hos os og derfor opholder sig her i flere måneder om efteråret. Det er Dobbeltbekkasin, Vibe, Hjejle og Storspove. Af disse arter ankommer store mængder i juli-august og bliver her til november-december. For Storspoven er dette en sandhed med modifikationer, idet jagten tidligere forhindrede større antal i at opholde sig og fælde her i landet – og stadig gør det i kraft af forstyrrelser fra jagt på andre vandfugle. Spoverne er stadig temmelig sky, så på trods af den danske fredning af arten i 1994 er fuglene stadig så sky, at den øvrige vandfuglejagt skræmmer dem bort, og selv om det er meget glædeligt, at antallet af rastende fugle er stigende, er her langt fra de antal spover, som man kunne forvente om efteråret (se nedenfor).

De lange opholdstider gør disse arter langt mere udsatte for jagtlige forstyrrelser og beskatning end de øvrige vadefugle. For Dobbeltbekkasinen er dette måske lidt mindre problematisk end for de tre andre arter. Dels opholder bekkasinerne sig mere spredt og skjult i vegetationen, og dels er den samlede vesteuropæiske bestand på i størrelsesordenen 10-30 millioner individer om efteråret. Men det er sandsynligt, at jagtlige forstyrrelser reducerer de voksne, fældende Dobbeltbekkasiners udnyttelse af mange vådområder ganske væsentligt. De tre andre arter er alle udprægede flokfugle, som er stærkt påvirkelige af jagtlig efterstræbelse (se nedenfor).

Siden de blev fredet i 1982, har dobbelt så mange – dvs. flere hundrede tusinde – hjejler opholdt sig her i landet hele efteråret. Under opholdet fælder de til vinterdragt og optræder i meget store flokke, hvorfor de er særlig følsomme overfor jagtlige forstyrrelser. Akvarel: Jens Tomas Larsen.

Hjejlen

Vest- og Nordvestjylland udgør langt det vigtigste fældningsområde for Skandinaviens Hjejler. I alt op til 300-400.000 opholder sig nu her i landet om efteråret. Vi har derfor et ganske særligt ansvar for at sikre disse fugles levevilkår i Danmark. Hjejlerne samles især omkring fuldmåne i meget store koncentrationer på fredelige dagrastepladser, idet de da fortrinsvis fouragerer om natten. Uden for fuldmåneperioderne opholder Hjejlerne sig i mindre flokke spredt på enge og marker. I de perioder, hvor Hjejlerne raster i store flokke, er de særlig sårbare over for forstyrrelser. Derfor var Hjejlen den vadefugleart, der under DOF's landsdækkende vadefugletællinger viste sig mest negativt påvirket af jagtlige forstyrrelser. Omvendt har arten udvist en særdeles positiv respons på etableringen af forstyrrelsesfri rasteområder på land i flere af DMU's reservatundersøgelser.

På den baggrund er det meget bemærkelsesværdigt, at der ved tællinger i oktober 1993, 2003, 2008 og 2014, dvs. hhv. ca. 10, 20, 25 og 30 år efter arten blev fredet, kunne konstateres, at antallet af rastende og fældende Hjejler om efteråret i Danmark er mere end fordoblet siden fredningen (Rasmussen 1994, 2007, i trykken, Rasmussen *et al.* 2010). Et markant resultat fra optællingerne var, at fordelingen af Hjejlerne er forskudt mod øst i Danmark, og at de på flere østdanske lokaliteter nu raster i antal, som tidligere kun var kendt fra Vestjylland. Det store antal rastende Hjejler og den ændrede fordeling tyder på, at jagtfredningen havde en særdeles positiv effekt på fuglenes muligheder for at raste og fælde her i landet.

I overensstemmelse med optællingerne i Danmark, tyder hollandske undersøgelser på, at Hjejlerne ikke alene har ændret opholdssteder, men den del af bestanden af Hjejler, der trækker gennem Vesteuropa om efteråret, er også steget. De hollandske undersøgelser bygger på et stort materiale af fangne og ringmærkede Hjejler siden 1978, hvor den kommercielle fangst erstattedes af videnskabelig fangst. Der er i samme periode konstateret en stigning i andelen af ungfugle i Holland både efterår og forår. Dette skift begrundes af Jukema *et al.* (2001) med en bedre overlevelse efter yngleperioden som følge af ophør af efterårsjagt i Danmark i 1982, samt måske et skift for specielt den adulte del af populationen om efteråret væk fra Holland til Danmark og Nordtyskland.

Traditionelt har jagttrykket været højt specielt i Danmark om efteråret og i Frankrig i slutningen af efteråret og om vinteren. I Danmark stoppede jagten som nævnt i 1982 og i Frankrig, Spanien, Marokko og Algeriet synes jagttrykket at være reduceret. Jukema *et al.* (2001) vurderer, at det totale jagttryk er reduceret med 40 % over de seneste 20 år. Dertil skal lægges, at kommerciel fangst af Hjejler i Holland blev forbudt i 1978, hvilket tilsammen har reduceret dødeligheden som følge af "jagtlig høst" med over halvdelen i de sidste 20 år.

Jukema *et al.* (2001) vurderer på denne baggrund, at flest forhold tyder på, at det er reduceret dødelighed som følge af mindsket jagttryk (og dermed mindre jagtlig forstyrrelse) snarere end øget reproduktiv succes, der er årsagen til, at antallet af Hjejler, der trækker gennem Holland, er øget de seneste årtier. Hollændernes konklusion er, at særligt ophøret af jagt på hjejler i Danmark har været af afgørende positiv betydning for artens bestandsstigning.

Oven i dette kommer det forhold, at Hjejlerne som dokumenteret er meget følsomme over for jagtlige forstyrrelser. Til trods for fredningen reducerer den eksisterende vandfuglejagt givetvis stadig Hjejlernes levemuligheder her i landet om efteråret, og mange af de nye reservater mangler de landområder, som Hjejlerne skal raste på under højvande. Hertil kommer de udbredte problemer for mange jægere med at kende Hjejlerne fra de andre vadefuglearter, som vil give os de problemer med beskydning af fredede arter såsom Strandhjejle, Brushane og Islandsk Ryle tilbage, som vi i

høj grad har været forskånet for siden fredningen af vadefuglene i 1982, såfremt der genindføres jagt på arten. Disse arter risikerer at blive skudt og anskudt i stort omfang, hvis der indføres jagt på Hjejle i Danmark. Det gælder ikke mindst, hvor Hjejlerne jages på træk, hvilket vil være langt det almindeligste mange steder.

Storspove

Laursen (2005) påviste, at bestanden af Storspover i Vesteuropa er steget mærkbart – med 25 % – siden arten blev augustfredet i Danmark i 1982 og totalfredet i 1994¹. Bestanden er gået frem i det internationale Vadehav og ikke mindst i Danmark udenfor Vadehavet, hvor der i 2008 kunne tælles 24 gange så mange Storspover som i 1970'erne, hvor jagten var intensiv (Meltofte *et al.* 2009). Meltofte *et al.* skønner, at der om efteråret nu kan raste 30-40.000 mod 40-50.000 om foråret, hvor der burde være færre fugle end om efteråret.

På trods af totalfredningen af spoverne i 1994, som har resulteret i stærkt forøgende antal rastende fugle i Danmark, opholder der sig væsentligt færre storspover her i landet i jagtsæsonen om efteråret end under forårstrækket. Dette skyldes formentlig, at spoverne er sky og stadig forstyrres af den jagt, der foregår i almindelighed. Foto: Erik Thomsen.

¹ Laursens arbejde, der påviste en betydelig effekt allerede af fredningen i Storspoven i august fra 1982, blev glemt af Sunde & Asferg (2014), som nåede frem til, at jagttidsafkortninger generel ikke ændrede stort på afskydningens samlede størrelse for de pågældende arter.

Ikke alene raster der nu langt flere Storspover her i landet, mere end 15.000 bliver her også i milde vintre, fordi de ikke bliver drevet ud af landet i jagtsæsonen. Men den langsommelighed, hvormed bestanden steg, tyder på, at de fugle, der havde oplevet at blive beskudt i Danmark, skulle erstattes af nye generationer af spover, før der var fugle, der var tillidsfulde nok til at begynde at raste og fælde her i landet (Meltofte *et al.* 2009).

Det betyder, at bestanden har kunnet udvide sit overvintringsområde mod nord og øst, hvilket kun kan hjælpe bestanden til at genvinde noget af det tabte gennem 1900-tallet, hvor bestanden gik ned (Meltofte 1986). Denne nedgang i mange lande har netop ført til, at Storspoven er kommet på den internationale rødliste over truede arter. Det har selv franskmændene nu taget konsekvensen af, så de har særfredet arten sammen med Stor Kobbersneppe i fem år.

Ligesom de andre vadefugle har Storspoven en meget langsom bestandsomsætning, hvilket gør den uegnet til jagtlig udnyttelse. En sandsynlig forklaring på artens problemer er, at den har forringet ynglesucces på landbrugsarealer i store dele af udbredelsesområdet. Det betyder, at ynglebestanden ikke kan opretholdes på mange lokaliteter, hvis dødeligheden øges på grund af jagt. Det er netop denne nedgang i mange europæiske lande, der har anbragt arten på den røde liste, selv om der er store bestande i nordligere områder, så udpegningen måske ikke er helt berettiget.

Hvor stor negativ indflydelse, den øgede dødelighed pga. jagt kan have, er nyligt vist i en britisk undersøgelse. Her kunne det påvises, at selv om voksenoverlevelsen kun steg med 4 %, da arten blev totalfredet i 1982, så steg fuglenes gennemsnitsalder med mindst 40 %, dvs. fra syv til 10 år eller mere (Taylor & Dodd 2013).

Hertil kommer forstyrrelserne, som for spoverne er særlig problematiske, idet kun nogle få af de danske reservater uden for Vadehavet er så store og fredelige, at større antal spover opholder sig der mere permanent i jagttiden; selv i disse områder er der højst tale om nogle få hundrede fugle pr. lokalitet i jagtsæsonen. I Vadehavet fælder der nogle tusinde spover, men også her er fuglene stærkt udsatte for jagtlige forstyrrelser på forlandsområderne og i marsken. Mange tusinde Storspover kunne formentlig fælde i den danske del af Vadehavet, såfremt de fik fred til det. Umiddelbart syd for grænsen er der registreret mere end 40.000 Storspover om efteråret.

Konklusion

Disse forhold peger alle i retning af, at Hjejlen og Storspoven ligesom de andre vadefugle er uegnede til jagtlig udnyttelse. Og Danmark er jo ikke en 'ø', hvis fugle ikke påvirkes af, hvad der foregår i landene på resten af bestandenes trækruter. Hvis der genindføres jagt i Danmark, vil det undergrave bestræbelserne på at få de langsomt reproducerende vadefugle fredet i de få lande indenfor udbredelsesområdet, hvor de stadig jages.

Danmark har i forvejen en af de længste lister over fuglearter med jagttid, og jagten på især kystfugle er mere intensiv i Danmark end i de fleste andre lande. Derfor er det *mindre jagt* – ikke mere – der er brug for. Dette gælder især for vadefuglene, hvor langt de fleste reservater ikke beskytter den kystbræmme, som vadefuglene primært opholder sig på, og heller ikke de tilstødende enge, som fuglene i særlig grad udnytter under højvande – eller mere generelt som for Hjejler og Storspover.

Der er for mig ingen tvivl om, at mange vandfuglebestande i Europa kunne være væsentligt større, hvis ikke jagten holdt dem nede på et niveau, der ligger langt under habitaternes naturlige bæreevne. Det får man bekræftet næsten hver gang, der bliver indført jagtbegrænsninger. Så kommer der flere fugle, enten fordi bestandene stiger, eller fordi de får fred til at opholde sig længere tid her i landet, sådan som vi har set det med Hjejlerne og Storspoverne.

Så når der nu argumenteres for genoptagelse af jagten på bl.a. Hjejler og Storspover, ligner det i betænkelig grad en argumentation, der siger ”Nu, hvor alle andre lande har fredet disse arter, så kan vi jo godt genindføre jagt, for nu er bestandene jo reddet.”

Hans Meltofte

21. november 2015

Opdateret 28. januar 2017

Referencer

- Jukema, J., T. Piersma, J.B. Hulscher, E.J. Bunschoek, A. Koolhaas & A. Veenstra 2001: Goudplevieren en wilsterflappers: eeuwenoude fascinatie voor trekvogels. – Fryske Akadmy, Ljouwert/KNNV Uitgeverij, Utrecht (271 pp.).
- Laursen, K. 2005: Curlews in the Wadden Sea, effects of shooting protection in Denmark. i Blew, J. & P. Südbek (red.): Migratory waterbirds in the Wadden Sea 1992-2000. – Wadden Sea Ecosystem 17: 171-184. Common Wadden Sea Secretariat. Wilhelmshaven, Germany.
- Meltofte, H. 1986: Hunting as a possible factor in the decline of Fenno-Scandian populations of Curlews *Numenius arquata*. – Vår Fågelv. Suppl. 11: 135-140.
- Meltofte, H., K. Laursen & O. Amstrup 2009: Markant stigning i antallet af rastende og overvintrende Storspover i Danmark efter fredning og klimamildning. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 103: 99-113.
- Rasmussen, L.M. 1994: Landsdækkende optælling af Hjejler *Pluvialis apricaria* i Danmark, oktober 1993. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 88: 162-169.
- Rasmussen, L.M. 2007: Koordineret optælling af Hjejler *Pluvialis apricaria* i Danmark i oktober 2003. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 101: 15-23.
- Rasmussen, L.M. i trykken: Rastende Hjejler og Viber i Danmark i oktober 2014. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 111: 15-22.
- Rasmussen, L.M., H. Meltofte, K. Laursen & O. Amstrup 2010: Hjejler og Viber i Danmark i oktober 2008. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 104: 111-119.
- Sunde, P. & T. Asferg 2014: How does harvest size vary with hunting season length? – Wildl. Biol. 20: 176-184.
- Taylor, R.C. & S.G. Dodd 2013: Negative impacts of hunting and suction-dredging on otherwise high and stable survival rates in Curlew *Numenius arquata*. – Bird Study 60: 221-228.